

Een nieuwe wet voor de natuur: Wet Natuurbescherming

Jelle van Dijk

De bescherming van de natuur was tot nu toe vastgelegd in drie wetten:

- de Natuurbeschermingswet (voor bescherming van gebieden)
- de Flora- en faunawet (voor bescherming van soorten)
- de Boswet (voor het in stand houden van bossen).

In 2015 hebben de Tweede en Eerste Kamer de *Wet Natuurbescherming* aangenomen. Deze wet zal per 1 januari 2017 de drie genoemde wetten vervangen. Wat verandert er en betekent deze nieuwe wet ook een verbetering?

Vogels

Vogelbescherming Nederland is positief. Alle vogels blijven in principe beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. Het aantal soorten waarop gejaagd mag worden zal niet groter worden en blijft beperkt tot vijf soorten (Wilde Eend, Fazant, Houtduif, Haas en Konijn). Deze bepaling lijkt belangrijker dan hij is, want de provincies mogen evenals nu ontheffingen verlenen en tot uitzonderingen besluiten. En in het verlenen van ontheffingen loopt onze provincie beslist niet achteraan!

Reptielen, amfibieën en zoogdieren

Ook voor deze dieren is er nauwelijks iets in de nieuwe wet veranderd. Padden, kikkers en reptielen blijven dus beschermd. Ook de vleermuizen en andere zoogdieren behouden hun bijzondere positie wat de bescherming betreft.

Rietorchis - juni 2015 - Oosterduinse Meer

Planten

Voor de bescherming van planten ziet het plaatje er minder gunstig uit. De lijst met beschermde plantensoorten is namelijk drastisch ingekort. In de Flora- en faunawet was een flinke lijst van beschermde planten opgenomen. Die lijst hield rekening met het feit dat de meeste burgers, maar ook veel groenbeheerders geen uitgebreide plantenkennis bezitten. Daarom waren alle orchideeën, alle klokjes, alle gentianen en alle

slutelbloemen beschermd. Tot de genoemde plantenfamilies behoren ook soorten die echt niet zeldzaam zijn en eigenlijk geen bescherming nodig hebben. Maar omdat verwisseling met een zeldzame, verwante soort nogal eens voor de hand ligt, waren alle soorten uit die families beschermd. Ook soorten die vaak geplukt worden zoals Blauwe zeedistel en Veldsalie stonden tot nu toe op de lijst van beschermde planten. Verder waren de meeste muurplanten beschermd. In de Wet Natuurbescherming is daar een forse streep doorgehaald. Zo is van de muurplanten straks alleen nog de zeldzame Schubvaren beschermd. Van de orchideeën zijn nog slechts vijf soorten op de lijst terug te vinden waarvan er niet één in onze regio te vinden is. Het is dus gedaan met de wettelijke bescherming voor soorten als Rietorchis, Bijenorchis en Hondskruid. Buiten dit lijstje blijft de zeldzame Groenknolorchis beschermd omdat die soort tezamen met Drijvende waterweegbree en Kruiwend moerasscherm op het korte lijstje van Europees beschermde soorten staat.

Bijenorchis - juni 2010 - wegberm Noordwijkerhout

Nieuwe lijst beschermde planten

Tegenover de tientallen soorten die niet langer beschermd zijn, staat een kort lijstje van soorten die aan de lijst zijn toegevoegd. Het gaat hierbij voornamelijk om zeer zeldzame soorten die vrijwel uitsluitend in beschermde natuurgebieden te vinden zijn en daardoor toch al bescherming genieten. Zo gaat het soms om soorten waarvan slechts één of twee vindplaatsen in ons land bekend zijn zoals bij Tengere distel en Veenbloembies. Opvallend is verder dat er heel wat éénjarige soorten aan de lijst zijn toegevoegd. Daarmee is het aandeel éénjarige soorten op de lijst gestegen tot 35% (was 3%). Eigenlijk een vreemde zaak omdat éénjarige soorten moeilijk te beschermen zijn. Deze soorten zijn vaak sterk afhankelijk van het kunstmatig open houden van groeiplaatsen. Daarbij kan gedacht worden aan bijzondere akkeronkruiden. Zo staat op de nieuwe lijst bijvoorbeeld

de Grote leeuwenklauw, een zeldzaam akkeronkruid dat moeilijk van de veel voorkomende Kleine leeuwenklauw te onderscheiden is. Je hebt er echt *Heukels' Flora van Nederland* bij nodig om beide soorten van elkaar te kunnen onderscheiden.

In het artikel over de nieuwe Wet Natuurbescherming in het blad *Planten* van de stichting Floron wordt met verbazing over bovenstaande zaken geschreven. Je krijgt hierbij de indruk dat er niet echt geluisterd is naar de adviezen van Floron bij het opstellen van de nieuwe lijst van beschermde planten. De tevredenheid van Vogelbescherming Nederland is bij Floron ver te zoeken!

Nieuwe lijst van beschermde planten voor de Duin- en Bollenstreek

Van de soorten die de nieuwe lijst vermeldt, zijn er slechts vier ooit in onze regio aangetroffen. Permanente vestiging van deze soorten in de nabije toekomst ligt niet voor de hand. Van deze soorten hoeft dus niemand zich iets aan te trekken. Het gaat om de volgende soorten:

- Stofzaad voor het jaar 2000 op enkele plaatsen in de Noordduinen
- Glad biggenkruid eenmaal gevonden bij De Zilk en eenmaal in het Langeveld
- Ruw parelzaad rond 1990 bij de Nieuweweg (Hillegom) gevonden
- Kluwenklokje enkele keren in een wegberm, verwilderd vanuit een tuin.

Kluwenklokje - juni 2009 - Middengebied Noordwijk

Tevreden aannemers en groenbeheerders

Uit de gang van zaken krijg je de stellige indruk dat de nieuwe lijst van beschermde soorten tot stand is gekomen na stevig lobbywerk uit de hoek van bouwondernemers en groenbeheerders. Een bouwplan kan bijvoorbeeld vertraging oplopen en ook duurder worden als er rekening gehouden moet worden met een kademuur waarop bijzondere varens groeien.

Een loonbedrijf dat ingehuurd is om de gemeentelijke bermen iedere maand te maaien zal vermoedelijk hogere kosten in rekening brengen als plekken met Rietorchissen in mei en juni niet gemaaid mogen worden. En zo zijn er nog wel meer zaken te noemen waarbij waardevolle natuur kostenverhogend kan werken. Door diverse politici is hiertegen vaak geageerd waarbij woorden als

'doorgeschoten natuurbescherming' in de mond werden genomen.

Nieuwe bepalingen

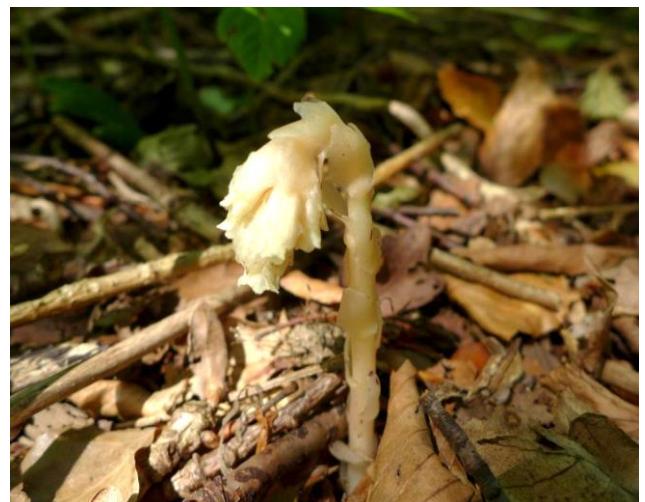
In de nieuwe Wet Natuurbescherming wordt de bestaande Flora- en faunawet nog verder uitgekleeft. Ten aanzien van de beschermde planten merkte de Flora- en faunawet op:

"Het is verboden beschermde planten te plukken, uit te steken en te verzamelen". In de nieuwe wet is deze regel voorzien van twee toevoegingen (vet gedrukt): "Het is verboden om **opzettelijk** beschermde planten te plukken, uit te steken of te verzamelen **in hun natuurlijke verspreidingsgebied.**"

Deze bepaling is ongetwijfeld op advies van groenbeheerders in de wet opgenomen. Tot nu toe was een gemeente verplicht om bij het maaien van bermen en slootkanten rekening te houden met beschermde planten. Straks speelt dat zelden meer, want behoort die berm wel tot het '*natuurlijke verspreidingsgebied*'? Ook kan de groenbeheerder zich straks verschuilen achter de opmerking dat hij *niet opzettelijk* die beschermde planten heeft gemaaid. Uit het eerder vermelde lijstje voor de Duin- en Bollenstreek blijkt trouwens toch al dat er straks nergens meer beschermde planten in de bermen te vinden zullen zijn.

In de Memorie van Toelichting wordt bij dat 'natuurlijke verspreidingsgebied' opgemerkt dat:

"De bescherming niet geldt voor dieren die door uitzetting en uitzaaiing, anders dan door een bedoelde herintroductie, in gebieden voorkomen waar ze eerder niet van nature voorkwamen." Het woord "uitzaaiing" staat hier wat vreemd in een zin over dieren. Vermoedelijk bedoelt de wetgever dat dit ook voor planten geldt. Ook hierover zal veel discussie ontstaan, want moeten we bij uitzaaiing alleen denken aan het bewust uitstrooien van zaad of valt hier ook de zaadverspreiding door dieren onder (bijv. vogels die besdragende gewassen verspreiden) of het verspreiden van zaad door autobanden zoals bij de verspreiding van Deens lepelblad en Bezemkruiskruid langs onze snelwegen. Kortom zowel het woord 'uitzaaiing' als het begrip 'natuurlijk verspreidingsgebied' zal voor velerlei uitleg vatbaar blijken.

Stofzaad - augustus 2015 - landgoed Elswout

Rode Lijst

In de nieuwe Wet Natuurbescherming krijgt de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare planten meer gewicht dan tot nu toe. De Flora- en faunawet kende aan de Rode-lijstsoorten geen speciale bescherming toe. Daarin gaat nu iets veranderen. De provincies krijgen in de nieuwe wet de opdracht om te streven naar "de gunstige staat van instandhouding" van de soorten die op de Rode Lijst staan. De provincies krijgen een bepaalde vrijheid om hier mee om te gaan, bijvoorbeeld door beleid te ontwikkelen in samenspraak met gemeenten en door het opstellen van een provinciale lijst van beschermde planten.

De 'gunstige staat van instandhouding' is een begrip dat ruim geïnterpreteerd kan worden. In de duinen komen duizenden Rugstreeppadden voor, maar ook buiten het duingebied zijn populaties te vinden. Tot nu toe waren alle Rugstreeppadden beschermd, ongeacht waar ze te vinden waren. Met het criterium 'gunstige staat van instandhouding' kunnen de kleine randpopulaties hun bescherming zo maar kwijt raken, want het voortbestaan van de soort Rugstreeppad in onze regio wordt niet bedreigd als enkele kleine populaties in de polders verdwijnen.

Rode-lijstsoorten in de Duin- en Bollenstreek

Omdat de soorten van de Rode Lijst in de nieuwe Wet Natuurbescherming meer gewicht krijgen, volgen hier de soorten waar het in onze regio om gaat. De volgorde is gebaseerd op de alfabetisch gerangschikte wetenschappelijke namen.

Gewone agrimonie	Op veel plaatsen in de duinen
Engels gras	Soms langs wegen
Absintalsem	Af en toe opduikend op ruderaal terreinen
Liggende asperge	Algemeen in de duinen
Gewone zoutmelde	Slechts één plant bij de Katwijkse Uitwatering
Gelobde maanvaren	Hier en daar open duingebieden
Beventjes	Grote groeiplaats in de Coepelduynen
Voorjaarszegge	Hier en daar in de zuidelijke AW-duinen
Driedistel	Algemeen in de duinen
Korenbloem	Soms in nieuwe wegbermen
Muurganzevoet	Soms in wegbermen
Waterscheerling	Langs brede vaarten (trekvaart, Oosterduinse Meer)
Galigaan	Één groeiplaats in de Noordduinen
Kleine steentijm	Plaatselijk talrijk in de Coepelduynen
Brede waterpest	In sloot bij Sancta Maria
Moerasbasterdwederik	Alleen in de Coepelduynen
Scherpe fijnstraal	Vooral in de Coepelduynen
Kleverige reigersbek	Op veel plaatsen in de open duinen
Blauwe zeedistel	Vooral in de zeeoep voor de boulevards
Stijve ogentroost	Plaatselijk in de duinen
Bosaardbei	Algemeen in de duinen
Zeepostelein	Katwijkse Uitwatering en sommige strandopgangen
Beemdkroon	Hier en daar in de Coepelduynen
Moeraslathyrus	Kleine groeiplaats langs het Oosterduinse Meer
Ruige leeuwentand	Eenmaal gevonden langs het Oosterduinse Meer
Sikkelklaver	Langs de Northgodreef bij Groot Hoogwaak
Wild kattenkruid	In de zeeoep ten noorden van Langevelderslag
Rode ogentroost	De Zuid, Coepelduynen, Noordrand Noordwijk
Blauwe bremraap	Bermen van De Zuid, berm N206
Parnassia	Vochtige duinvaleien
Kleine bevernel	Coepelduynen
Gewone vleugeltjesbloem	Coepelduynen
Voorjaarsganzerik	Berm N206 bij Ruigenhoek
Rond wintergroen	Noordduinen, Coepelduynen
Sierlijke vetmuur	Vochtige duinvaleien
Zacht loogkruid	Coepelduynen, AW-duinen
Franse silene	Bouwterreinen Noordwijk en Gravendijk
Lathyruswikke	Coepelduynen, Noordwijkse Golfclub
Hondsviooltje	In alle duingebieden
Ruig viooltje	Noordwijkse Golfclub en verder noordwaarts.

Uit bovenstaande lijst blijkt dat de meeste soorten te vinden zijn in de duinen. Hun voortbestaan wordt voor een belangrijk deel bepaald door het beheer dat daar gevoerd wordt. Anders ligt het bij soorten die alleen op

Franse silene - januari 2016 - wijk Boechorst Noordwijk

een bouwterrein (Franse silene) of in een wegberm (Engels gras) gevonden worden. Voor zulke soorten is nauwelijks een beleid te voeren waarbij het voortbestaan van deze soorten verzekerd is. Dat zal ook niet gebeuren omdat de als voorbeeld genoemde soorten hier niet 'in hun natuurlijke verspreidingsgebied' te vinden zijn. Bij een soort als de Waterscheerling zal het voortbestaan afhangen van de manier waarop met de oevervegetatie wordt omgesprongen.

Blauwe bremraap - juni 2014 - terrein Bollenbad

Doorgaans wordt een loonbedrijf ingeschakeld waarbij met machines de gehele oever 'geschoren' wordt. Enige subtiliteit in de vorm van het sparen van een Rode-lijstsoort is er dan vermoedelijk niet bij. Kortom het klinkt aardig die grotere aandacht voor de soorten van de Rode Lijst, maar hoogstwaarschijnlijk zal spoedig blijken dat het in de praktijk niet veel voorstelt. Meer nog dan in de huidige situatie met een flinke lijst beschermde soorten zal het straks sterk afhangen van de instelling ten opzichte van wilde planten bij de ambtenaren die het groenbeleid in de gemeenten bepalen. Beschouwen zij het voorkomen van Rode-lijstsoorten in de openbare ruimte als een lust of een last? Wellicht dat met het hanteren van een zonerings een goed groenbeleid vorm gegeven kan worden. Het beleid ten aanzien van de bermen in De Zuid is hier een hoopvol voorbeeld van.

Geraadpleegde bronnen:

Floron 2016: "Nieuwe Wet natuurbescherming. Wat verandert er voor de wilde flora?" In: Planten nummer 3, mei 2016.

Website FLORON

Website Vogelbescherming Nederland

Website Ministerie van Economische Zaken

Driedistel - augustus 2013 - Noordwijkse Golfclub

Foto's: Jelle van Dijk